

Dr. Török István Gyula

Ggye Szeuez?

Debrecen

Első éves hallgató voltam a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen, nukleáris fizikát tanultam. Október 21-én diákok érkeztek egyetemünkre a szegedi egyetemről s elmondták 16 pontjukat az egyetemi autonómiáról és támogatásunkat kérték. A következő napon az egész egyetemre kiterjedő gyűlést tartottak, és elhatározták, hogy tüntetni fogunk. 23-án az egyetemről a városközpontba vonultunk, a Marseillet énekelve! Franciául énekeltem, mivel egy francia líceumban tanultam Gödöllőn 10 éves koromban, amit a Norbertine barátok működtettek. Két évvel később az iskolát bezárták, és az épületbe aztán a Mezőgazdasági Egyetem költözött be, ahol anyám 1956ban laborsegédként dolgozott, és ahol részt vettem a torna és síelés egyetemi sportjaiban, miközben még középiskolába jártam a Petőfi Gimnáziumban, Aszódon. 1956 júniusában érettségiztem és felvettek Debrecenbe, ahol csatlakoztam az új nukleáris fizika programhoz – egyike voltam annak a 16 embernek, akiket a 200-ból felvettek.

Az október 23-i tüntetés után hírek jöttek, hogy Budapesten lövöldözés volt aznap este, ezért csoportokat alkottunk, és védelmeztük az egyetemünket a ROTC csapatok fegyvereivel, aminek mindannyian tagjai voltunk. De nem volt muníciónk, és reméltük, ha bárki is fog megtámadni, nem tud majd erről! Ugyanakkor a hallgatói tanács felvette a kapcsolatot a honvédségi kaszárnyájával a városban, akik úgy döntöttek, hogy támogatnak minket. Jött a hír, hogy Pesten győzött a forradalom; mi azt hittük, hogy egyedül mi csináltunk forradalmat, ahogy erről egy szüleimnek írt képeslap is tanúskodott – volna. De sohasem kapták meg a lapot.

Gyűlések a falvakban

Jelentkeztem a hallgatói tanácsba egy barátommal, akivel szobatársak voltunk, Bódy Zoltánnal (nyugodjék békében, körülbelül 10 éve halt meg, miután professzor lett alma materünkben, Debrecenben, ahová kb. öt éve ismét ellátogattam...). Reggel felvett minket egy busz a hallgatók szállásánál és Debrecen környékén minden faluban kitétek két hallgatót és egy katonát (akiket a kaszárnyáknál szedtünk fel, hasonlóképp önkéntesek voltak, de hivatalos honvédségi engedéllyel), hogy gyűlést szervezzenek, tájékoztassák az embereket a budapesti eseményekről. Hogy lefegyverezzék a rendőröket és a segítségükkel szervezzék meg a nemzetőrséget. Fiatal és lelkes tizennyolc évesként ezt habozás nélkül megtettük, és nem volt semmi veszélyérzetünk, úgyhogy a végén az egész falu a nemzeti himnuszt énekelte, aztán meghívtak minket egy esküvőre, ahonnan a visszatérő busz felvett minket kb. este tízkor, hogy mind a harminchatunkat visszavigye Debrecenbe.

Az én falum Görbeháza volt, amit tavaly, negyvenkilenc év után újra meglátogattam, és alig ismertem rá. A templom és a kultúrház, ahol a gyűlést tartottam, még ott voltak, de a mély sár már sehol, betonozott utak, sok új épület. A másik 11 csapat katona és diák, akik más környező falvakban jártak, hasonlóan fáradtak, de sikeresek voltak.

Ggye Szeuez?

A következő napon (kedden) elhatároztam, hogy autóstoppal felmegyek Budapestre, hogy megtaláljam szüleimet Gödöllőn. Mikor az étellel megrakott teherautókon utaztunk, amelyek disznókat és búzát szállítottak a főváros élelmezésére, éjszaka az orosz hadsereg teherautó-konvoja haladt el mellettünk. Valaki átkiáltott: Ggye Szeuez? (Hol van a Szeuez csatorna?) Ez lehetett a szovjet csapatok visszavonulása, amiről az új kormány egyezett meg... Kb. este tízkor értem Budapestre, az Üllői útra, ahol lepakolták az ennilátót. Elkezdtem sétálni, majd lövéseket hallottam a távolból. Egy őrjárat megállított: „Ki vagy?” „Tanuló Debrecenből”. Megmutattam a diákigazolványomat. Forradalmárok járőröztek az utcákon, megpróbálták elkapni a rejtőzködő vagy szökni próbáló titkosrendőröket. Engem is megállítottak körülbelül háromszor a sötét utcákon, mielőtt elértem

volna unokatestvérem házáat a Kálvin tér közelében. A nadrágon teljesen nedves volt, mikor felmentem a lépcsőn a harmadik emeletre és beengedtek...

A következő nap november 1-je volt és a HÉV-vel kimentem Gödöllőre, begyűjtve az összes ingyenes újságot a Keleti pályaudvarig vezető úton. Eufórikus érzés volt: végre győztünk! Anyám és apám boldogok voltak, hogy láthatnak. Apám különben motorbiciklivel elment a szállásomra, hogy elhozzon. Ott hallotta meg, hogy már eljöttem! De legalább visszahozta a ruháimat és a könyveimet. De nem tudtam elfelejteni a szovjet konvojt, amivel Pest felé jövet találkoztunk: meddig tarthat ez? Azt gondoltam, Nagy Imre épp most jelentette be Magyarország függetlenségét és tiszteletben fogják tartani?

A forradalom tényleg beledobott az élet sűrűjébe, úgy, hogy a saját lábamra kellett álljak. Azt gondolom, hogy talán ez volt a legfontosabb esemény a XX. században, ami megfordította a kommunizmus áradatát.

Gyalog Ausztriába

A november 4-i orosz invázió után egy középiskolai barátommal elhatároztuk, hogy egy állami gazdaságban bújunk meg, ahol apám dolgozott. Balatonfenyvesen, közel a Balatonhoz. November 10-e körül, mikor már láttuk, hogy nem jön segítség, félteni kezdtük biztonságunkat. Majd 23-án elindultunk a határ felé, miután apám odament motorbiciklivel az előző napon, hogy megnézzze, lehetséges-e még az átkelés?! Keszthelytől kb. 120 kilométeres séta volt, de stoppal felszállhattunk a buszra egészen Zalaegerszegig. Ott a sofőr elmondta, hogy szálljunk ki és kerüljünk a zalalövői hegyek felé, mert Zalaegerszeget már az oroszok irányítják. Így is tettünk, és elérkeztünk egy házhoz, ahol apám már járt az előző napon és szállást kaptunk éjszakára. Esküvő volt aznap éjjel: ittunk, táncoltunk, és az emberek, akik tudták, hová megyünk, azt mondták: "Menjetek, és mondjátok meg nekik, hogy nagyon csalódtunk bennük!" Máig emlékszem annak az apró öregasszonynak az arcára, aki ezt mondta nekem.

A következő reggel korán elindultunk a mezőkön keresztül és délután elértünk a Murához, amin át kellett kel-nünk. Éppen friss hó volt, köd és eltévedtünk. Apám azt hitte, csak Jugoszlávia felé tudjuk átlépni a határt, de a folyó, az úttest, az erdő és a vonat mentén az osztrák határ közelébe keveredtünk. A hídon őrjárat volt, ezért kicsit lejjebb sétáltunk a folyón, ahol egy csónakos átvitt minket és elrejtett egy istállóban. Az úttestet és a vasúti síneket már őrizték, ezért azt javasolta, hogy várjunk éjszakáig, akkor majd megpróbál átvinni minket. Éjfélre kettőnk helyett tucatnyian rejtőzködtünk az istállóban, akiket hasonlóan a csónakos férfi szedett össze a nap során, ahogy jöttek a mezőn át. Néhányan magyar katonák voltak, néhányan diákok, családok is voltak közöttük.

Éjfélkor libasorban indultunk a határ felé. Először egy járőröző autó haladt el az úton, és átszaladtunk, miután elment. A vasútnál két orosz katona járőrözött gyalogosan. De tizenketten voltunk, és nem tudták, van-e nálunk fegyver (nem volt), ezért visszafordultak és átengedtek minket. Majd az erdőben a hóban gyalogoltunk a határ felé. Kísérőnk visszafordult, odaadtuk neki minden magyar pénzünket. Figyelmeztetett, hogy nyugat, és ne észak felé menjünk, mert akkor visszakerülhetnénk Magyarországra. Deutschbillingsnél léptük át a határt, Csáktornya közelében, november 24-én éjjel. Elértünk egy osztrák határállomáshoz, németül köszön-tem nekik, és elvittek egy iskolaépületbe, ahová már körülbelül száz embert gyűjtöttek össze az éjszaka során. Megéztünk egy filmet, amire még ma is emlékszem: "Ferien in Tirol..." Aztán egy ideiglenes szállásra vittek minket az iskolában, ahol hozzáláttam a sajtóhoz, amit apám csomagolt be nekem... Biztonságban voltam!

Dr. Török István Gyula

1938-ban született, részt vett a debreceni és budapesti eseményekben. Miután Ausztrián keresztül nyugatra szökött, Japánba ment, ahol ezt a történetet 1963ban leköszölte középiskolai újságja, a Koni Course. Dr. Török az Egyesült Államokban is élt, a Stanford Egyetemre járt Kaliforniában, és PhD. fokozatot szerzett a Columbia Egyetemen 1976-ban. Miután 1998-ban visszavonult az ENSZ szolgálatból, visszaköltözött Magyarországra, ahol most ősei otthonában él.